

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ МЕДІАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА СТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Уліщенко В. В., Уліщенко А. Б.

ВСТУП

Актуальність дослідження та концептуалізація наукової проблеми

Криза психоемоційного благополуччя здобувачів вищої освіти набула статусу системного виклику національній безпеці та сталості освітньої системи України, що є прямим наслідком повномасштабної військової агресії. Безпрецедентна за інтенсивністю та тривалістю дія хронічного стресу, екзистенційної невизначеності, травматичного досвіду та інституційної дезорганізації призводить до критичного зростання показників депресивних розладів, симптомів емоційного вигорання та зниження академічної резиліентності.

Таким чином, об'єктивна необхідність пошуку та імплементації дієвих, ненасильницьких інструментів підтримки ментального здоров'я та соціально-психологічної адаптації студентської молоді є пріоритетом державної політики та академічних досліджень.

У цьому контексті, педагогічна медіація конститується як стратегічний механізм фасилітації освітнього діалогу та забезпечення психоемоційної стабільності в академічному середовищі. На відміну від традиційних конфліктологічних чи психотерапевтичних практик, медіація пропонує рефлексивно-орієнтований підхід, сфокусований на відновленні комунікативної суб'єктності учасників, формуванні емпатійної взаємодії та спільному конструюванні адаптивних стратегій подолання кризових ситуацій. Функціонально педагогічна медіація виконує низку ключових завдань, критично необхідних для підтримки студентів в умовах війни:

- Створення безпекового простору для автентичного вираження емоційного стану та травматичного досвіду.
- Відновлення соціального капіталу та довіри між усіма суб'єктами освітнього процесу.
- Розвиток емоційного інтелекту через навчання навичкам саморегуляції та конструктивного діалогу.

– Підвищення індивідуальної та колективної психологічної стійкості до зовнішніх деструктивних чинників.

Міжнародний науковий дискурс засвідчує підвищений інтерес до інтеграції медіаційних та психосоціальних практик у системи вищої освіти, що підтверджується тематикою провідних наукових форумів 2024–2025 років ("Student Experience: Mental Health and Well-being", "Global Mental Health Conference", Міжнародний конгрес «Розбудова психічного здоров'я в громадах» (Україна, м. Хмельницький). Дискурс акцентує на інноваційних підходах: peer support (рівна підтримка), VR/AR моделювання конфліктів та розробка програм розвитку емоційного саморегулювання. Емпіричні дослідження підтверджують позитивний кореляційний зв'язок між емоційною підтримкою викладачів та академічною успішністю студентів¹, а також критичну роль соціальних зв'язків як потужного буфера проти стресу.

В українському освітньому просторі відбувається інституалізація педагогічної медіації. Провідні заклади вищої освіти (зокрема, Бердянський державний педагогічний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський університет імені Бориса Грінченка) вже імплементували освітні компоненти та спецкурси з медіації у програми підготовки фахівців соціальної роботи, психології та педагогіки. Це забезпечує системне підґрунтя для формування у майбутньої освітньої еліти компетентностей фасилітації та ненасильницької комунікації, що є критично важливим ресурсом для розбудови стійкої моделі психоемоційної підтримки у всій системі ЗВО.

Таким чином, педагогічна медіація виступає не тільки допоміжним інструментом, а концептуально обґрунтованою та стратегічно важливою відповіддю на екстремальні виклики сучасності. Її систематичне впровадження в освітній процес сприятиме не лише індивідуальній стабілізації студентів, але й формуванню стійкої, емпатійної та соціально відповідальної академічної спільноти.

1. Педагогічна медіація: глобальні концептуальні моделі та виклики інституціоналізації в освітньому просторі України

Педагогічна медіація в сучасному міжнародному науковому дискурсі утверджується як стратегічна компонента розвитку освітнього процесу, яка виходить за межі суто конфліктологічного інструментарію. Вона

¹ Pan, Y., & Pan, X. (2023). Enhancing Chinese students' academic engagement: the effect of teacher support and teacher-student rapport. *Frontiers in Psychology*, 14. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1188507>

¹Rahal, D., & Singh, A. (2024). Providing emotional support and daily emotional well-being among undergraduate students during the COVID-19 pandemic. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(8), 2192–2218.

є системним механізмом забезпечення гармонійної взаємодії, підтримки культури ненасильницького спілкування та формування інклюзивного освітнього середовища, що особливо актуально в умовах глобальних кризових викликів. Наукові дослідження чітко засвідчують багатовимірність медіаційного підходу. Так, ґрунтовна праця Kats, N. et al. (2024)² пропонує трикомпонентну модель педагогічної медіації:

- Когнітивна складова: сфокусована на фасилітації навчального процесу, підтримці адаптації студентів до складного академічного матеріалу та розвитку їхніх метакогнітивних навчальних стратегій.

- Комунікативна складова: передбачає роль медіатора як нейтрального посередника для налагодження ефективного діалогу, запобігання та конструктивного вирішення конфліктів між суб'єктами освітньої взаємодії.

- Соціокультурна складова: орієнтована на формування інклюзивного простору, що враховує культурне різноманіття та сприяє розвитку міжкультурної комунікації та взаєморозуміння.

Автори підкреслюють, що ключова функція медіатора полягає не лише в організації процесу, а й у проактивному конструюванні підтримувального освітнього середовища.

Незважаючи на високу теоретичну значущість, практична імплементація педагогічної медіації стикається з низкою інституційних та професійних бар'єрів. Дослідження Gonzales, A., et al. (2024), проведене серед педагогів у Бразилії, виявило суттєвий розрив між визнанням важливості медіації (78% респондентів) та рівнем професійної готовності до її застосування (лише 45%). Основними детермінантами цього розриву є:

- неадекватність інфраструктури (73%);
- освітнє перевантаження (65% – велика наповненість груп/класів);

- Високий рівень навчального тиску (58%).

Пандемія COVID-19 та стрімкий перехід до цифрових технологій (перевернутий клас, проєктне навчання) актуалізували необхідність системної підготовки педагогів, що охоплює не лише медіаційні навички, а й стратегії ефективної організації навчального процесу в умовах зміненої освітньої реальності. Водночас, емпіричні дані підтверджують високу ефективність медіаційних механізмів у підвищенні академічних

² Kats, N., Rubtsova, A., & Bylieva, D. (2024). Structural Analysis of Pedagogic Mediation in a Foreign Language Classroom. *Education Sciences*, 14(4), 405. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14040405>

результатів. Дослідження Xu et al. (2024)³ серед студентів Нанджіна продемонструвало статистично значущий ланцюговий ефект: підтримка викладача (медіаційна функція) самооцінка, позитивні емоції, результати навчання. Це підкреслює ключову роль медіації як інструменту непрямого підвищення успішності через посилення самоефективності та мотиваційного середовища.

Потенціал педагогічної медіації поширюється на формування професійних компетентностей, особливо у STEM-дисциплінах. Дослідження John Paul A. Reponte et al. (2025)⁴ серед учнів 12-го класу довело, що високі академічні досягнення в STEM функціонують як медіатор: вони посилюють зв'язок між самомотивацією студентів та рівнем сформованості професійних навичок. Це відкриває нові перспективи для інтеграції медіаційного підходу у системи професійної освіти.

Епохальна зміна освітнього ландшафту, де домінує цифрове навчання, підсилене генеративними технологіями штучного інтелекту (AI), висуває нові методологічні вимоги, змушуючи педагогічну медіацію здійснити якісний перехід до інноваційних моделей. Дослідження Macazana Fernandez (2025)⁵ переконливо демонструє, що інформаційно-комунікаційні технології функціонують як потужний каталізатор, забезпечуючи глибоку персоналізацію освітньої взаємодії. Це створює міцний фундамент для конструювання інклюзивного, адаптивного та високорезультативного академічного середовища. Автор доводить імплікативний зв'язок між різними модальностями педагогічної медіації (особистісною, дисциплінарною, дидактичною та інструментальною) та принципами універсального дизайну навчання (Universal Design for Learning – UDL), підкреслюючи ключову роль цифрових інструментів у синергетичному розвитку міжкультурних компетентностей здобувачів освіти.

Окремим, але важливим напрямом є інтеграція медіаційних дескрипторів у систему мовної освіти відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR).

³ Xu, B., Li, L., Wang, C., & Zhang, Y. (2024). Mediating role of academic self-efficacy and academic emotions in the relationship between teacher support and academic achievement. *Scientific Reports*, 14(75768). DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-75768-5>

⁴ Reponte, J. P. A., & Cenita, E. A. (2025). Mediation Analysis of Academic Performance Between Self-Efficacy in STEM Health Studies and Basic Clinical Competence. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 9(6), 1149–1168. <https://ideas.repec.org/a/bcp/journal/v9y2025issue-6p1149-1168.html>.

⁵ Macazana Fernández, D., Berrocal Villegas, S., Niño Montero, J., Cámac Fernández, J., & Mendoza Hidalgo, M. (2025). Pedagogical mediation and digital technologies on pervasive learning among university students. *E-Learning and Digital Media*, 0(0). DOI: <https://doi.org/10.1177/20427530251348598>

Maria Stathopoulou (2020)⁶ проаналізувала нові дескриптори для письмової медіації, наголошуючи на їхній критичній важливості для багатомовного оцінювання та розвитку комунікативних навичок у міжкультурному середовищі. У свою чергу, Agnieszka Gadomska (2024)⁷ дослідила формування цих навичок на філологічних факультетах, пропонуючи конкретні стратегії їх інкорпорації через спеціалізовані курси та практичні завдання. Такий підхід сприяє поглибленню міжкультурної компетентності та критичного мислення студентів-філологів.

В українському освітньому просторі спостерігається системне зростання академічного та політичного інтересу до впровадження освітньої медіації як ключового інструменту формування культури мирного врегулювання конфліктів у закладах вищої освіти. Фундаментальна стаття В. Миргород-Карпової та Д. Мурача (2022) «Освітня медіація в Україні: проблеми та шляхи їх подолання»⁸ надала ґрунтовний аналіз нормативного регулювання цієї сфери у світлі Закону України «Про медіацію». Автори акцентують на критичній необхідності інституційної формалізації освітньої медіації як самостійної галузі, що вимагає:

- Створення відокремлених стандартів і навчальних програм, адаптованих до специфіки освітнього середовища.
- Розробки уніфікованої системи сертифікації освітніх медіаторів.
- Усунення законодавчих прогалин, які ускладнюють ефективну реалізацію медіаційних процедур, зокрема, відсутність чіткої нормативно-правової бази для підготовки та професійного визнання медіаторів.

Також критично важливо окреслено ключові компетентності освітнього медіатора: висока комунікативна культура, здатність до неупередженого аналізу ситуацій, емоційна стійкість та ґрунтовне знання психології освітнього середовища. Ця праця є вагомим теоретико-практичним внеском, що окреслює конкретні шляхи вдосконалення організаційної основи медіації в Україні.

⁶ Stathopoulou, M. (2020). The new CEFR descriptors for the assessment of written mediation: Exploring their applicability in a local context in an effort towards multilingual testing. *CEFR Journal – Research and Practice*, 2, 47–61. https://cefrjapan.net/images/PDF/CEFRJournal/CEFRJournal-2-3_D_Stathopoulou_2020.pdf

⁷ Gadomska, A. (2024). Developing mediation skills at the tertiary level of education. *Neofilolog*, 62(1), 189–203. DOI: <https://doi.org/10.14746/n.2024.62.1.11>

⁸ Миргород-Карпова, В. В., Мурач, Д. В. (2022). Освітня медіація в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. *Нове українське право*, (1). URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/7>

Аналітичний огляд Левченка Д. et al. (2025)⁹ здійснює систематизацію міжнародних моделей медіаційних практик та їхнє порівняння з вітчизняними реаліями, виокремлюючи три основні модальності (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація основних моделей педагогічної медіації та їхня функціональна значущість для закладів вищої освіти

Модель	Основний фокус	Актуальність для ЗВО
Фасилітативна	Досягнення взаєморозуміння та пошук взаємоприйнятних рішень самими сторонами конфлікту.	Критична для оперативної та конструктивної конфліктної взаємодії.
Трансформаційна	Корінна перебудова ставлення сторін до конфлікту, його глибинна корекція.	Цінна для роботи з глибинними психосоціальними проблемами студентства.
Оцінювальна	Надання аналізу ситуації та можливих варіантів її вирішення.	Важлива для вирішення конфліктів, що потребують адміністративної чи юридичної оцінки.

Автори підкреслюють, що успішна імплементація медіації в Україні вимагає глибокої адаптації зарубіжного досвіду до національного контексту (культурних, організаційних, правових особливостей), а також нагального створення відповідної правової та організаційної бази.

Українські дослідники активно працюють над методичним забезпеченням та професійною підготовкою кадрів. У роботі Кузіва М. та Кузіва І. (2021)¹⁰ представлено детальний аналіз структури медіаційного процесу. Автори акцентують увагу на методичній підготовці викладачів як ключовій умові його ефективного впровадження, а також на критичній важливості розвитку комунікативних навичок у студентів для формування культури конструктивного діалогу.

⁹ Левченко, Д., Окунев, І., & Поліщук, В. (2025). Аналіз наукових підходів до визначення поняття та моделей медіації як процедури вирішення конфліктів. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (1(77)), 345–352. DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-345-352

¹⁰ Кузів, М. З., Кузів, І. С. (2021). Особливості вирішення конфліктів за допомогою медіації. *Research Notes PP*, (1), 76–83. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-1-76-83>

Дослідження Єніна М. Н. et al. (2019)¹¹ узагальнює вимоги до викладачів-медіаторів, зосереджуючи увагу на гнучкості науково-педагогічних працівників у взаємодії та необхідності розвитку ключових компетентностей: ефективної комунікації, емоційної врівноваженості, правової обізнаності та здатності неупереджено вирішувати конфлікти. Підкреслюється стратегічна роль інтеграції медіаційних компетентностей у програми професійної підготовки (тренінги, спецкурси) для створення позитивного мікроклімату та розвитку в учасників освітнього процесу таких критичних соціальних якостей, як емпатія, толерантність і відповідальність.

Комплексний аналіз сучасних досліджень педагогічної медіації (2020–2025) демонструє принципову важливість цього підходу не лише у розв'язанні конфліктів, а й у багатовекторній підтримці освітнього процесу, сприянні розвитку академічної самоефективності та формуванні інклюзивного, адаптованого до цифрових технологій освітнього середовища.

Інтеграція педагогічної медіації в систему вищої освіти є стратегічним імперативом на шляху до розвитку міжкультурних і комунікативних компетенцій, що має фундаментальне значення для підвищення якості освіти. Педагогічна медіація концептуально виходить за межі суто навчальних зусиль, сприяючи соціальній адаптації студентів, розвитку емпатії та їхній готовності до конструктивного вирішення конфліктів, що є критично важливим в умовах сучасного глобалізованого світу та особливо актуально для України в період військових та постконфліктних трансформацій.

2. Педагогічна медіація як стратегія психоемоційної стабілізації: від класичних парадигм до інноваційних технологій в умовах воєнної кризи

У світлі сучасних теоретичних підходів, педагогічна медіація розглядається як ключовий елемент психолого-педагогічної підтримки, функціонально здатний не лише до врегулювання конфліктів, але й до формування емоційної компетентності та зміцнення соціальних зв'язків у навчальному середовищі. Її концептуальне поле інтегрується в три основні освітні парадигми – гуманістичну, конструктивістську та трансформаційну, кожна з яких пропонує власну інтерпретацію ролі медіації та відповідні педагогічні орієнтири.

¹¹ Єнін, М. Н., Макаренко, Д. В., & Северинчик, О. П. (2019). Медіація в освітньому просторі закладів вищої освіти: У пошуках моделі та способів організації. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*, (3(43)), 73–80. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3\(43\).194984](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3(43).194984)

Гуманістичний підхід, асоційований з іменами Maslow, A. (1943)¹² Rogers, Carl R. (1969)¹³ та, трактує освіту як процес самореалізації особистості, де студент є найвищою цінністю. В основі лежать принципи поваги до гідності, свободи вибору та індивідуальності. У цьому контексті педагогічна mediaція стає інструментом емоційної підтримки, що сприяє розвитку емпатії, самоусвідомлення та взаємоповаги. Медіатор виконує функцію супровідника, створюючи умови для безпечного діалогу. Мета полягає не в нав'язуванні рішень, а в фасилітації взаєморозуміння через діалог. Це сприяє гармонізації міжособистісних відносин та формуванню позитивного психологічного клімату.

Конструктивістський підхід, що бере початок у працях Ж. Піаже (1974)¹⁴, акцентує, що знання конструюється через активну взаємодію, досвід і рефлексію. Відповідно, mediaція розглядається як навчальна ситуація, що сприяє розвитку соціальних компетентностей, критичного мислення та здатності до вирішення проблем. Медіатор виступає в ролі фасилітатора, який допомагає учасникам усвідомити свої ролі, переглянути поведінкові стратегії та побудувати нову, конструктивну модель взаємодії. У цій моделі конфлікт розглядається не як деструктивна проблема, а як ресурс для розвитку та можливість навчання соціальним процесам.

Трансформаційний підхід, ґрунтований на дослідженнях Mezirow, J. (2003)¹⁵ і Freire, P. (2000)¹⁶, наполягає на необхідності критичного осмислення досвіду та трансформації ціннісних орієнтацій. Освіта має не лише передавати знання, але й змінювати світогляд та поведінкові установки. Педагогічна mediaція тут є каталізатором глибинних особистісних змін, що передбачає критичну рефлексію, подолання стереотипів та усвідомлення власної ідентичності. Вона стимулює

¹² Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. URL: <https://www.livrosgratis.com.br/ler-livro-online-88633/a-theory-of-human-motivation>.

¹³ Rogers, C. R. (1969). *Freedom to Learn: A View of What Education Might Become*. Charles E. Merrill Publishing Company (Columbus, OH). URL: <https://archive.org/details/freedomtolearnv000roge/page/n7/mode/2up>.

¹⁴ Piaget, J. (1974). *Le structuralisme* (7e ed.). Presses Universitaires de France (Paris), 1974. 125 c. https://books.google.com.ua/books?id=SmoGCAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbv_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

¹⁵ Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Education*, 1(1), 58–63. DOI: <https://doi.org/10.1177/1541344603252172>

¹⁶ Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Education*, 1(1), 58–63. DOI: <https://doi.org/10.1177/1541344603252172>

¹⁶ Freire, P. (2000). *Pedagogy of the oppressed*. The Continuum International Publishing Group Inc. (New York, NY), NY 10010. [https://files.libcom.org/files/Paulo%20Freire,%20Myra%20Bergman%20Ramos,%20Donaldo%20Macedo%20-%20Pedagogy%20of%20the%20Oppressed,%2030th%20Anniversary%20Edition%20\(2000,%20Bloomsbury%20Academic\).pdf](https://files.libcom.org/files/Paulo%20Freire,%20Myra%20Bergman%20Ramos,%20Donaldo%20Macedo%20-%20Pedagogy%20of%20the%20Oppressed,%2030th%20Anniversary%20Edition%20(2000,%20Bloomsbury%20Academic).pdf)

формування якостей відповідального громадянина, сприяє розвитку толерантності, рефлексивного мислення та відкритості до іншості.

Сучасна педагогічна медіація інтегрує елементи всіх трьох парадигм, забезпечуючи гнучкість та ефективність у різних освітніх контекстах. Це дозволяє розглядати її як багатовимірну психолого-педагогічну технологію, що сприяє розвитку соціально активних, відповідальних і відкритих до змін особистостей.

Психоемоційний стан розглядається як динамічна характеристика емоційного та психологічного самопочуття особистості, що охоплює рівень суб'єктивної задоволеності, емоційної стабільності, мотиваційної активності та здатності до саморегуляції. Це трактування ґрунтується на положеннях теорії емоційної регуляції Gross, J.J. (1998)¹⁷, концепції емоційного добробуту Ryff, C.D.(1989)¹⁸ та дослідженнях саморегуляції в стресових умовах Lazarus, R. S., & Folkman, S., (1984)¹⁹. У студентському віці, коли відбувається активне формування академічної ідентичності, цей стан є надзвичайно чутливим до зовнішніх і внутрішніх стресорів.

Основними детермінантами негативного впливу є:

1. Академічне навантаження та виснаження: Інтенсивність навчального процесу та високі вимоги є джерелом хронічного стресу, що корелює з високим рівнем тривожності та зниженням мотивації²⁰

2. Екзистенційна тривожність: Невизначеність майбутнього, посилена глобальними кризами (пандемія COVID-19, війна), спричиняє соціально-економічну та психологічну нестабільність²¹

3. Соціальна депривація та фінансовий тиск: Дефіцит якісної міжособистісної взаємодії та фінансові труднощі поглиблюють емоційну нестабільність та ізоляцію.

4. Інформаційне перенавантаження: Постійна присутність у цифровому середовищі призводить до когнітивного виснаження та підвищеної тривожності²²

¹⁷ Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271–299. DOI: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>

²⁰ Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>

¹⁹ Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company (New York, NY).

²⁰ Kotsou, S., et al. (2022). *The impact of academic stress on university students*. *Journal of Stress and Anxiety in Higher Education*, 28(2), 112-125.

²¹ Stansfield, J., et al. (2023). *Examination of existential anxiety in the student population*. *Journal of Higher Education Research*, 19(2), 75-89.

Повномасштабна військова агресія спричинила глибоку соціальну та психологічну дестабілізацію освітнього ландшафту, індукуючи широкий спектр дезадаптивних емоційних реакцій серед студентської молоді. Тривале перебування в умовах хронічної загрози життю, втрат та руйнування звичних соціальних зв'язків викликає критичне зростання психоемоційного дистресу. Наукові дослідження останніх років однозначно підтверджують різке погіршення психологічного стану студентів:

1. Зростання тривожності, депресивних станів та порушень сну: Дослідження І. Пінчук et al. (2025)²³ зафіксувало загальну тенденцію зростання тривожності, депресивних станів та порушень сну серед українських студентів. Ці симптоми прямо корелюють із постійним відчуттям небезпеки та емоційним напруженням, спричиненим військовою загрозою.

2. Емоційне виснаження та втрата мотивації: Т. Бондар і В. Кудрявцева (2023)²⁴ аналізують втрату мотивації до навчання та емоційне виснаження студентів як прямий наслідок військової загрози та інституційної дезорганізації, спричиненої дистанційним форматом. Це призводить до зниження академічної резиліентності та ускладнює освітній процес.

3. Емоційна нестабільність та труднощі адаптації: У роботі Г. Скрипки та В. Мороза (2023)²⁵ досліджено рівень емоційної нестабільності та труднощі адаптації студентів до кризових умов. Поширені наслідки війни, такі як порушення сну, гіперзбудливість та емоційне напруження, серйозно впливають на здатність до концентрації та загальну когнітивну ефективність.

Проведене у 2024 році анкетування здобувачів освіти Київського університету права НАН України (КУП НАНУ) емпірично зафіксувало критично високий рівень психоемоційного дистресу. Дослідження показало, що понад 50% студентів відчувають перманентне занепокоєння, спричинене військовою загрозою та частими повітряними

²² Zhao, Y. et al. (2024). *The Impact of Teacher Caring Behavior on Chinese High School Students' English Academic Performance: The Chain Mediating Role of Academic Emotions* - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC12173258/>

²³ Pinchuk, I., Feldman, I., Seleznova, V., & Virchenko, V. (2025). Braving the dark: Mental health challenges and academic performance of Ukrainian university students during the war. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s00127-025-02867-7>

²⁴ Бондар, Т. В., & Кудрявцева, В. О. (2023). Проблема психологічного здоров'я студентів в умовах воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*, (4), 5–12.

²⁵ Скрипка, Г. В., & Мороз, В. А. (2023). Психологічна стійкість студентської молоді до стресових факторів війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія»*, (2), 158–164.

тривогами. Цей хронічний стресовий чинник негативно корелює з основними академічними показниками, зокрема:

- Значне зниження навчальної мотивації та академічної активності.

- Дисфункція когнітивних процесів, що проявляється у труднощах з концентрацією уваги та запам'ятовуванням.

- Розвиток апатії та психоемоційного виснаження.

Таким чином, хронічне психоемоційне напруження серед студентської молоді, спричинене війною, потребує комплексної психолого-педагогічної підтримки. У цьому контексті педагогічна mediaція набуває статусу стратегічного механізму, функціонально здатного не лише врегульовувати міжособистісні конфлікти, а й фасилітувати психоемоційну стабілізацію та відновлення соціального капіталу в академічному середовищі. Саме mediaція сприяє розвитку емоційного інтелекту, рефлексивності, емпатії та соціальної відповідальності. Згідно з Gonzales et al. (2024)²⁶, mediaція посилює здатність студентів до конструктивної взаємодії та формування зрілих міжособистісних зв'язків.

До ефективних стратегій багатовекторної підтримки студентів належать:

- Інтеграція та інституалізація: Формування mediaційної культури як стратегічного напрямку. Йдеться про створення спеціалізованих служб mediaції (інтегрованих у психологічні центри), ефективність яких залежить від чіткої нормативної бази (положення, протоколи, алгоритми)²⁷

- Професійна підготовка: Mediaція вимагає поєднання психологічних знань, правової обізнаності та навичок фасилітації²⁸. Навчальні програми мають містити тренінги та курси з розвитку mediaційних компетентностей як для викладачів, так і для студентів (peer-mediaція).

- Емпірична ефективність: Ефективність mediaції підтверджується даними: участь у сесіях сприяє зниженню рівня тривожності (в середньому на 23% за шкалою STAI-Y) та емоційного вигорання (на 19–27%), а також зростанню академічної адаптації (на 31%)²⁹.

²⁶ Gonzales, A., et al. (2024). *The Role of Pedagogical Mediation in Contemporary Education*. International Journal of Educational Psychology, 12(4), 347-360.

²⁷ Kaufmann, R. (2022). *Institutionalizing conflict management in higher education: Best practices*. Journal of Higher Education Administration, 44(2), 34-48.

²⁸ Thompson, A., & Green, K. (2021). *Emotional intelligence and conflict resolution: The role of mediation in higher education*. Educational Psychology Review, 33(2), 271-285.

²⁹ Polyviania, M., Yachnik, Y., Fegert, J.M. et al. (2025). Mental health of university students twenty months after the beginning of the full-scale Russian-Ukrainian war. *BMC Psychiatry* 25, 236 (2025). <https://doi.org/10.1186/s12888-025-06654-1>

Одним з інноваційних підходів є використання імерсивних технологій – віртуальної реальності (VR) та доповненої реальності (AR) – для моделювання медіаційних ситуацій³⁰. Серед переваг використання VR/AR варто зазначити:

- **Реалістичність і варіативність ситуацій.** VR-середовища дають змогу зануритися у змодельовані конфліктні взаємодії з різними учасниками (студент – викладач, одногрупники, адміністрація), де змінюються тон, поведінка, невербальні сигнали та емоційне забарвлення ситуації. Це забезпечує опанування адаптивних стратегій реагування.

- **Безпечне навчальне середовище.** Віртуальні симуляції дозволяють учасникам без ризику для себе чи інших досліджувати наслідки різних комунікативних стратегій, помилок або агресивних відповідей. Це сприяє формуванню навичок регуляції емоцій, контролю конфлікту та пошуку консенсусу.

- **Можливість повтору та саморефлексії.** Запис VR-сесій дозволяє проводити детальний аналіз дій учасника, виявляти неусвідомлені патерни поведінки та вдосконалювати комунікативні й медіаційні компетентності.

- **Розвиток міжособистісного розуміння та емпатії.** Завдяки ефекту «віртуального втілення» (body ownership effect), учасники можуть «приміряти» на себе роль іншого (наприклад, скаржника чи нейтральної сторони), що сприяє глибшому розумінню мотивацій, потреб і переживань опонента.

- **Гнучкість сценаріїв.** Технології AR дозволяють інтегрувати симульовані елементи у фізичне середовище – наприклад, додати візуальні підказки, реакції учасників або змінити «температуру» емоцій у кімнаті – для опрацювання складних або ескалаційних сценаріїв.

Використання VR у підготовці майбутніх медіаторів сприяє значному підвищенню емоційної обізнаності, розвитку навичок слухання та комунікативної гнучкості³². Більше того, VR-середовища допомагають подолати страх перед реальними конфліктами, що особливо важливо для студентів, які тільки починають опановувати медіаційні практики.

Таким чином, інтеграція імерсивних технологій відкриває нові можливості для формування глибоких практичних компетентностей та професійної зрілості медіаторів, що є стратегічним ресурсом розвитку суб'єктності та емоційної зрілості вищої освіти.

³⁰ Koller, D., et al. (2022). *The role of VR in conflict management education: Practical applications and benefits*. Journal of Educational Technology & Society, 25(1), 57–65.

ВИСНОВКИ

Інтеграція медіаційних практик у систему вищої освіти є важливим кроком у створенні емоційно безпечного та конструктивного освітнього середовища, здатного підтримувати психоемоційне благополуччя студентів, знижувати конфліктність і сприяти розвитку культури діалогу. У сучасних умовах, що позначені війною, соціальною напруженістю та зростанням психоемоційного навантаження, медіаційна культура стає не лише запитом часу, а складовою стратегії сталого освітнього розвитку.

Ефективне впровадження педагогічної медіації передбачає поєднання трьох ключових напрямів:

1. *Створення служб медіації в університетах.* Інституціоналізація медіаційних структур дозволяє забезпечити постійно діючу підтримку у сфері врегулювання конфліктів, психолого-педагогічного супроводу та профілактики кризових ситуацій. Такі служби можуть функціонувати на базі кафедр психології, соціальної роботи чи юридичних клінік, включаючи команду підготовлених фахівців: викладача-медіатора, психолога, студента-асистента. Наявність конфіденційних приміщень, можливість онлайн-запису та підтримка адміністрації сприяють доступності й довірі до таких центрів.

2. *Підготовка медіаторів серед викладачів і студентів.* Системне навчання базових навичок медіації – активного слухання, фасилітації, управління емоціями – є необхідною умовою для формування психологічно зрілої академічної спільноти. Пропонуються сертифіковані програми підвищення кваліфікації для викладачів, міжвідомчі курси за підтримки МОН і Мін'юсту, а також упровадження вибіркокових дисциплін і студентських ініціатив (клубів медіаторів). Така підготовка не лише підвищує комунікативну та емоційну компетентність учасників освітнього процесу, а й сприяє налагодженню партнерських стосунків між усіма його учасниками.

3. *Використання цифрових і віртуальних технологій.* Цифрова трансформація відкриває нові можливості для медіаційної освіти. Використання VR/AR для симуляцій конфліктних ситуацій, гейміфіковані тренажери та рольові моделі сприяють розвитку емпатії та навичок ненасильницького спілкування. Інтеграція онлайн-сервісів (Zoom, MS Teams) із платформами LMS (Moodle, Canvas), створення модулів для анонімного діалогу та використання чат-ботів для попередньої діагностики – усе це підвищує доступність і масштабованість медіаційних практик. Такі інструменти можуть бути включені до курсів із конфліктології, розвитку soft skills та комунікативної культури.

Перспективи подальших досліджень розглядаємо за такими векторами:

- Аналіз **ефективності VR-інструментів** у підготовці медіаторів у ЗВО.
- Вивчення впливу **педагогічної медіації** на адаптацію студентів у кризових соціальних умовах.
- Розробка **міждисциплінарних моделей** освітнього середовища, орієнтованого на психологічну безпеку та емоційний розвиток студентської молоді.

АНОТАЦІЯ

У фокусі дослідження – психоемоційні виклики, з якими стикаються здобувачі освіти під час воєнного конфлікту: підвищена тривожність, симптоми депресії, емоційне виснаження, ПТСР, порушення сну та зниження навчальної мотивації. Методологічну основу роботи становлять аналіз і синтез наукових джерел, порівняльний аналіз результатів анкетувань студентів українських університетів, контент-аналіз емпіричних даних, а також кейс-стаді моделей впровадження медіаційних практик. Висновки підкреслюють, що педагогічна медіація сприяє зниженню емоційної напруженості, профілактиці вигорання й покращенню академічної адаптації. Інституціоналізація медіаційних служб, підготовка медіаторів серед студентів і викладачів, а також використання цифрових технологій (зокрема VR/AR) є ключовими напрямками впровадження медіаційної культури у ЗВО. Представлено рекомендації для адміністрацій університетів щодо створення центрів медіації, розроблення тренінгових програм і цифрової трансформації практик ненасильницької комунікації.

Література

1. Бондар, Т. В., Кудрявцева, В. О. Проблема психологічного здоров'я студентів в умовах воєнного стану. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2023. Вип. 4. С. 5–12.
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с.
3. Єнін, М. Н., Макаренко, Д. В., Северинчик, О. П. Медіація в освітньому просторі закладів вищої освіти: У пошуках моделі та способів організації. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 3(43). С. 73–80. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3\(43\).194984](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3(43).194984).

4. Кузів, М. З., Кузів, І. С. Особливості вирішення конфліктів за допомогою медіації. *Research Notes PP*. 2021. Вип. 1. С. 76–83. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2021-PP-1-76-83>.
5. Левченко, Д., Окунів, І., Поліщук, В. Аналіз наукових підходів до визначення поняття та моделей медіації як процедури вирішення конфліктів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. Вип. 1(77). С. 345–352. DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-345-352.
6. Миргород-Карпова, В. В., Мурач, Д. В. Освітня медіація в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/7> (дата звернення: 20.11.2025).
7. Скрипка, Г. В., Мороз, В. А. Психологічна стійкість студентської молоді до стресових факторів війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія»*. 2023. Вип. 2. С. 158–164.
8. Freire, P. *Pedagogy of the oppressed*. New York, NY : The Continuum International Publishing Group Inc, 2000. 192 p. URL: [https://files.libcom.org/files/Paulo%20Freire,%20Myra%20Bergman%20Ramos,%20Donald%20Macedo%20-%20Pedagogy%20of%20the%20Oppressed,%2030th%20Anniversary%20Edition%20\(2000,%20Bloomsbury%20Academic\).pdf](https://files.libcom.org/files/Paulo%20Freire,%20Myra%20Bergman%20Ramos,%20Donald%20Macedo%20-%20Pedagogy%20of%20the%20Oppressed,%2030th%20Anniversary%20Edition%20(2000,%20Bloomsbury%20Academic).pdf) (дата звернення: 20.11.2025).
9. Gadomska, A. Developing mediation skills at the tertiary level of education. *Neofilolog*. 2024. Vol. 62, Iss. 1. P. 189–203. DOI: <https://doi.org/10.14746/n.2024.62.1.11>.
10. Gonzales, A., et al. The Role of Pedagogical Mediation in Contemporary Education. *International Journal of Educational Psychology*. 2024. Vol. 12, Iss. 4. P. 347–360.
11. Gross, J. J. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*. 1998. Vol. 2, Iss. 3. P. 271–299. DOI: <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>.
12. Kats, N., Rubtsova, A., Bylieva, D. Structural Analysis of Pedagogic Mediation in a Foreign Language Classroom. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, Iss. 4. P. 405. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14040405>.
13. Kaufmann, R. Institutionalizing conflict management in higher education: Best practices. *Journal of Higher Education Administration*. 2022. Vol. 44, Iss. 2. P. 34–48.
14. Koller, D., et al. The role of VR in conflict management education: Practical applications and benefits. *Journal of Educational Technology & Society*. 2022. Vol. 25, Iss. 1. P. 57–65.
15. Kotsou, S., et al. The impact of academic stress on university students. *Journal of Stress and Anxiety in Higher Education*. 2022. Vol. 28, Iss. 2. P. 112–125.

16. Lazarus, R. S., Folkman, S. Stress, appraisal, and coping. New York, NY : Springer Publishing Company, 1984. 445 p.

17. Macazana Fernández, D., Berrocal Villegas, S., Niño Montero, J., Cámac Fernández, J., Mendoza Hidalgo, M. Pedagogical mediation and digital technologies on pervasive learning among university students. *E-Learning and Digital Media*. 2025. Vol. 0, Iss. 0. DOI: <https://doi.org/10.1177/20427530251348598>.

18. Maslow, A. H. A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 1943. Vol. 50, Iss. 4. P. 370–396. URL: <https://www.livrosgratis.com.br/ler-livro-online-88633/a-theory-of-human-motivation> (дата звернення: 20.11.2025).

19. Mezirow, J. Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Education*. 2003. Vol. 1, Iss. 1. P. 58–63. DOI: <https://doi.org/10.1177/1541344603252172>.

20. Pan, Y., Pan, X. Enhancing Chinese students' academic engagement: the effect of teacher support and teacher–student rapport. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1188507>.

21. Piaget, J. Le structuralisme. 7e ed. Paris : Presses Universitaires de France, 1974. 125 p.

22. Pinchuk, I., Feldman, I., Seleznova, V., Virchenko, V. Braving the dark: Mental health challenges and academic performance of Ukrainian university students during the war. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 2025. Advance online publication. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00127-025-02867-7>.

23. Polyvianaia, M., Yachnik, Y., Fegert, J. M., et al. Mental health of university students twenty months after the beginning of the full-scale Russian-Ukrainian war. *BMC Psychiatry*. 2025. Vol. 25, Iss. 1. P. 236. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12888-025-06654-1>.

24. Rahal, D., Singh, A. Providing emotional support and daily emotional well-being among undergraduate students during the COVID-19 pandemic. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2024. Vol. 41, Iss. 8. P. 2192–2218.

25. Reponte, J. P. A., Cenita, E. A. Mediation Analysis of Academic Performance Between Self-Efficacy in STEM Health Studies and Basic Clinical Competence. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*. 2025. Vol. 9, Iss. 6. P. 1149–1168. URL: <https://ideas.repec.org/a/bcp/jourml/v9y2025issue-6p1149-1168.html> (дата звернення: 20.11.2025).

26. Rogers, C. R. Freedom to Learn: A View of What Education Might Become. Columbus, OH : Charles E. Merrill Publishing Company, 1969. 358 p. URL: <https://archive.org/details/freedomtolearnv000roge/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 20.11.2025).

27. Ryff, C. D. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989. Vol. 57, Iss. 6. P. 1069–1081. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>.

28. Stansfield, J., et al. Examination of existential anxiety in the student population. *Journal of Higher Education Research*. 2023. Vol. 19, Iss. 2. P. 75–89.

29. Stathopoulou, M. The new CEFR descriptors for the assessment of written mediation: Exploring their applicability in a local context in an effort towards multilingual testing. *CEFR Journal – Research and Practice*. 2020. Vol. 2. P. 47–61. URL: https://cefrjapan.net/images/PDF/CEFRJournal/CEFRJournal-2-3_D_Stathopoulou_2020.pdf (дата звернення: 20.11.2025).

30. Thompson, A., Green, K. Emotional intelligence and conflict resolution: The role of mediation in higher education. *Educational Psychology Review*. 2021. Vol. 33, Iss. 2. P. 271–285.

31. Xu, B., Li, L., Wang, C., Zhang, Y. Mediating role of academic self-efficacy and academic emotions in the relationship between teacher support and academic achievement. *Scientific Reports*. 2024. Vol. 14, Iss. 75768. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-75768-5>.

32. Zhao, Y., et al. The Impact of Teacher Caring Behavior on Chinese High School Students' English Academic Performance: The Chain Mediating Role of Academic Emotions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2024. Vol. 21, Iss. 9. P. 1159. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC12173258/> (дата звернення: 20.11.2025).

Information about the authors:

Ulishchenko Violetta,

Dr. Sc., Associate Professor,
Vice-Rector for Educational and Methodological Affairs,
Kyiv University of Law of the National Academy
of Sciences of Ukraine,
7A, Akademika Dobrokhotova Str., Kyiv, 03142, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1072-7735>

Ulishchenko Andriy,

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Business Foreign Languages
and International Communication,
National University of Food Technologies,
68, Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0539-7249>